

ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χριστιανική Γραμματεία Ι

Ενότητα 1-Β Α3: Υπέρμαχοι του Δόγματος της
Νίκαιας

Αναστάσιος Γ. Μαράς, Δρ Θ.
Πρόγραμμα Ιερατικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Να καταδείξει την πρώτη Οικουμενική Σύνοδο στη Νίκαια και τους κύριους έκφραστές αυτής.

Περιεχόμενα ενότητας 1/2

- 325 μ.Χ. 1^η Οικουμενική Σύνοδος (Νίκαια).
- Αλέξανδρος Αλεξανδρείας (260-328).
- Ευστάθιος Αντιοχείας (260-331).
- Μάρκελλος Αγκύρας (280-374).
- Μ. Αθανάσιος (295-373) βίος.
- Μ. Αθανάσιος (295-373) έργα.
- Μ. Αθανάσιος (295-373) θεολογία.

Περιεχόμενα ενότητας 2/2

- Σεραπίων Θμούεος (300-362).
- Δίδυμος ο Τυφλός (313-398).

325 μ.Χ. 1^η Οικουμενική Σύνοδος (Νίκαια)

- όμοούσιος (Κατά ακραίοι Αρειανοί).
- ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς (κατὰ μετριοπαθείς Αρειανοί).
- Οὐκ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως.
- Ὅσιος Κορδούης: substantia=ουσία και υπόσταση.
- Αποδοχή ταύτισης ουσίας και υπόστασης ἀπό τους Πατέρες της Νίκαιας, ἀπό φόβο μήπως αναγκαστοῦν να αποδεχθούν δυο ουσίες και αρειανίσουν .

Αλέξανδρος Αλεξανδρείας (260-328) 1/2

- 313-328: Αρχιεπίσκοπος Αλεξανδρείας.
- Αντιμετώπισε: εορτασμό Πάσχα, μελιτιανό σχίσμα.
- Επιστολή προς Αλέξανδρο Κωνσταντινουπόλεως.
- Εγκύκλιος (προς συλλειτουργούς Καθολικής Εκκλησίας).
- Σωτηριολογική προσέγγιση της Θεολογίας.
- Σκοπός του ανθρώπου να καταστεί θετός υιός του Θεού δια του Χριστού, ο οποίος είναι Υιός.

Αλέξανδρος Αλεξανδρείας (260-328) 2/2

- Αιωνίως Πατήρ, αιωνίως Υιός (ακολουθεί Ωριγένη).
- Αποκρούει την υποταγή του Υιού στον Πατέρα.
- Τέλεια ισότητα Πατέρα-Υιού.
- Δεν χρησιμοποιεί τον όρο ομοούσιος.
- Διακρίνει δυο υποστάσεις, δηλαδή δυο προσωπικότητες.

Ευστάθιος Αντιοχείας (260-331)

- Επίσκοπος Βεροίας (Συρίας), αργότερα Αντιοχείας.
- 325: εκφώνησε τον εναρκτήριο λόγο στη Σύνοδο
- 330:συκοφαντήθηκε (υβριστής της βασιλομήτορος), εξόριστος στην Τραϊανούπολη Θράκης ⇒ Αντιοχειανό σχίσμα (330-415).
- Δεν διασώθηκαν συγγράμματά του, εκτός από Εις το θεώρημα της εγγαστριμύθου, στο οποίο κατηγορεί την αλληγορική μέθοδο ερμηνείας και την υποταγή.
- Στον άνθρωπο Ιησού κατοίκησε, όπως σε ναό, ο Λόγος ο οποίος είναι θεία δύναμη, αλλά όχι ιδιαίτερο πρόσωπο (δεκτή από Άρειο και Παύλο Σαμοσατέα).

Μάρκελλος Αγκύρας (280-374)

- Μετείχε στην 1^η Οικουμενική Σύνοδο, υποστηρίζοντας τους Ορθοδόξους.
- Μοναρχιανικές απόψεις: Ο Υιός δύναμη υπήρχε εντός του Θεού, εμφανίσθηκε πριν από τη δημιουργία, χάριν αυτής (περίπου τα ίδια δίδασκαν οι Απολογητές).
- Ημιαρειανική Σύνοδος Κωνσταντινούπολης 336: τον καθαίρεσε.
- Τρεις φορές εξόριστος.
- Σύνοδος Σαρδικής 343: τον αποκαθιστά.
- 2^η Οικουμενική Σύνοδος Κωνσταντινούπολης 381: αναθεματίζει τους οπαδούς του.

Μ. Αθανάσιος (295-373) βίος 1/3

- Αλεξάνδρεια, Φιλοσοφία & Θεολογία, παρέμεινε για λίγο στην έρημο κοντά στον Μ. Αντώνιο, κ.ά.
- 325: σημαντικός παρασκηνιακός ρόλος στην 1^η Οικ.Σ.
- 328: Αρχιεπίσκοπος Αλεξανδρείας, σε ηλικία 33 ετών.
- Σύνοδος Τύρου 335: εξορία στα Τρέβηρα (φόνος Αρσένιου, σαρκική αμαρτία, εμπόδιζε τη φόρτωση σιταριού, μαγεία), αναίρεση κατηγοριών.
- Επανέρχεται στην έδρα του λίγο μετά το 337.
- Εξορίζεται στη Ρώμη (340) επί Κωνσταντίου διορισμός Γρηγόριου σε Αρχιεπισκοπή Αλεξανδρείας.

Μ. Αθανάσιος (295-373) βίος 2/3

- Ο Πάπας Ιούλιος και αυτοκράτορας της Δύσης Κώνστας υπέρ του Αθανασίου και της Ορθοδοξίας.
- 343: Σύνοδος Σαρδικής 300 επίσκοποι από Ιλλυρικό και Δύση υπέρ της Ορθοδοξίας, επιστροφή σε Αλεξαν.
- 343 Φιλιπούπολη: 76 Αρειανοί επίσκοποι Ανατολής.
- 356 Mediolanum: Νέα καταδίκη, φυγή στην έρημο.

Μ. Αθανάσιος (295-373) βίος 3/3

- Επιστροφή, νέα εξορία 362 επί Ιουλιανού σε Θηβαΐδα.
- 363 επιστροφή, 365 εξορία (5^η) για μήνες επί Ουάλη.
- 45 χρόνια Αρχιεπίσκοπος, 10 χρόνια στην εξορία.
- Ιεραποστολή στην Αιθιοπία (Φρουμέντιος).

Μ. Αθανάσιος (295-373) έργα 1/3

- Απολογητικά, σε ηλικία 23 ετών(318).
- Λόγος κατά Ελλήνων: Απορρίπτει πολυθεϊσμό, μυθολογία, μορφές φυσικής θρησκείας και πανθεϊσμό, χωρίς να απορρίπτει τη Φιλοσοφία, από την οποία επωφελείται (Πλάτων, Φίλων, Ωριγένης).
- Λόγος περί ενανθρωπήσεως: την ενανθρώπιση Λόγου χλευάζουν οι Εθνικοί. Πνευματική ιστορία σύμπαντος, συνεχής σωτηριώδης σχέση υποστήριξης σύμπαντος από τον Λόγο.

Μ. Αθανάσιος (295-373) έργα 2/3

- Απολογητικός κατά Αρειανών: σχολιασμός 36 επίσημων κειμένων, απόδειξη προσωπικής αθωότητας.
- Απολογία περί της φυγής αυτού: 356 φυγή.
- Ιστορία Αρειανών: ως το 358.
- Περί των εν Αρμίνω και Σελευκεία Συνόδων: επιστολιμαία διατριβή, κατάκριση προσπαθειών αλλοίωσης δόγματος της Νικαίας.
- Λόγοι κατά Αρειανών: κατά της Θαλίας, ερμηνεία σχετικών αγιογραφικών χωρίων.
- Τόμος προς Αντιοχείς: ανάλυση όρου υπόστασις.

Μ. Αθανάσιος (295-373) έργα 3/3

- Προς Σεραπίωνα περί Αγίου Πνεύματος (4 επιστολές).
- Εορταστικές Πασχάλιες επιστολές: προς επισκόπους.
- 39^η Επιστολή (367): κατάλογος κανονικών βιβλίων Π. Διαθήκης (22 συνοπτικά) και Κ. Διαθήκης (27).
- Βίος και πολιτεία Οσίου Αντωνίου: πέθανε το 356, σε ηλικία 106 ετών. Νέο λογοτεχνικό είδος χριστιανικής γραμματείας, πρότυπο για όσα ακολούθησαν.

Μ. Αθανάσιος (295-373) Θεολογία 1/4

- Παράδοση (3 στάδια): ΠΔ, ΚΔ και Πατέρες (θεματοφύλακες της παράδοσης).
- Υψηλά δόγματα: με επιφύλαξη η κοινοποίησή τους από ιδιώτες, η Εκκλησία μπορεί άφοβα να το κάνει.
- Μέσα μας βρίσκεται η οδός προς το Θεό (κειμ.).
- Μεταπτωτικά δυνατή η θεογνωσία εκ της φύσης
- Η αδυναμία γνώσης της θείας ουσίας \Rightarrow ατελή γνώση Θεού \Rightarrow ατελή γνώση Λόγου.
- Θεός: υπερβατικός, προσωπικός, ενιαίος σε 3 πρόσωπα.

Μ. Αθανάσιος (295-373) Θεολογία 2/4

- Λόγος: τέλειο γέννημα του Πατέρα κατά φύση, όχι κατά θέληση. Εικόνα και ομοίωμα του Πατέρα (κειμ.).
- Φως-ακτίνα, πηγή-χείμαρρος (Ωριγένης).
- Πνεύμα: εικόνα Υιού που είναι εικόνα Πατρός (κειμ.).
- 1 ή 3 υποστάσεις; Σαβελλιανοί ή αρειανοί;
- ὁμοιος κατὰ πάντα, ὁμοιος κατ' οὐσίαν.
- 362:οι δυο διατυπώσεις ορθόδοξες επειδή για άλλους υπόσταση=ουσία και αλλού υπόσταση=πρόσωπο.

Μ. Αθανάσιος (295-373) Θεολογία 3/4

- Ο Χριστός δεν θεοποιήθηκε εξαιτίας της ηθικής τελειότητάς Του, αλλά θεοποίησε εμάς (κειμ.).
- Έλαβε σώμα και ψυχή πλήρη (κατά Απολιναρίου).
- Άνθρωπος: το σημαντικότερο δημιούργημα. Έχει σώμα και ψυχή (σπουδέστερη).
- Ψυχή: κινεί το σώμα, κινείται μόνο από το Θεό, δεν επιζεί μετά θάνατον κατά φύση, αλλά κατά θ. Θέληση.
- Όλα τα όντα αγαθά, τα φαύλα επινοήσεις ανθρώπων.
- Κακό και αμαρτία: επινοήσεις ανθρώπου.

Μ. Αθανάσιος (295-373) Θεολογία 4/4

- Πτώση ⇒ αμαύρωση του κατ' εικόνα.
- Σταυρική θυσία ⇒ αποφεύγοντας την αμαρτία βλέπει σαν σε καθρέπτη την εικόνα του Πατέρα, τον Λόγο.
- Εν Χριστώ ζωή ⇒ κάθαρση.
- Ενανθρώπιση για να θεοθούν οι άνθρωποι.
- Τέλειος Θεός, έλαβε Θνητό σώμα για το κάνει αθάνατο μετά την ένωση .
- Νηφάλια έκσταση του ανθρώπου για να προσεγγιστεί και να θεαθεί Πατέρας και Λόγος.

Σεραπίων Θμούεος (300-362)

- Φίλος του Μ. Αθανασίου, κοντά στον Μ. Αντώνιο
- 339:επίσκοπος Θμούεος (Κάτω Αίγυπτος).
- 356: αποστολή στον Κωνσταντίο υπέρ Μ. Αθανασίου, εξορία.
- Ηγεμόνιος, Πράξεις Αρχελάου (340 Συρία), κείμενο μανιχαϊστικό, το οποίο μιμείται ο Σεραπίων στο Κατά Μανιχαίων.
- Ευχολόγιο: συλλογή 30 ευχών (1^η αναφοράς, 4 Θ. λειτουργίας, ευλογία απολύσεως, 5 βαπτίσματος, 3 χειροτονίας διακόνου-πρεσβυτέρου-επισκόπου, 2 ελαίου βαπτίσματος, ευχελαίου, νεκρώσιμοι, 12 πριν από προσφορά.

Δίδυμος ο Τυφλός (313-398) 1/4

- Τυφλός σε ηλικία 4 ή 5 ετών.
- Επίσκεψη Μ. Αντωνίου (κειμ.).
- Διευθυντής Σχολής Αλεξανδρείας (50 έτη).
- Μιμήθηκε τον Ωριγένη ακόμα και στην προσωπική ζωή του: προσευχή, διδαχή, συγγραφή.
- Περί Τριάδος (λατινική μετάφραση).
- Περί Αγίου Πνεύματος: ερμηνεία συλλογής χωρίων.

Δίδυμος ο Τυφλός (313-398) 2/4

- Κατά Μανιχαίων: με φιλοσοφικά και θεολογικά επιχ.
- Ερμηνεία του συνόλου της Γραφής.
- Αποκατάσταση κειμένου μέσω χειρογράφων.
- Ανεύρεση αληθινού νοήματος των Γραφών.
- Θεός: ακατάληπτος, υπεράνω κάθε κτιστού, κατανοείται πρώτα κατ' αναλογία με τα εγκόσμια.

Δίδυμος ο Τυφλός (313-398) 3/4

- Γραφή: 2^{ος} τρόπος θεογνωσίας, συγκαταβατικά (κειμ.).
- Ενιαία ουσία και ενέργειες του Θεού (κειμ.).
- Μια ουσία, τρεις υποστάσεις.
- Κατά Αρείου και Σαβελλίου ;
- Συνδετικός κρίκος Μ. Αθανασίου και Καππαδοκών.
- Χριστολογία: δεν μπορεί να υπάρξει σώμα χωρίς ψυχή δεν μπορεί να ενεργεί μόνο του, ούτε άψυχη ανθρωπότητα του Λόγου. Θεότητα και ανθρωπότητα Χριστού τέλειες και ασύγχυτες, δεν αποτελούν τρίτο.

Δίδυμος ο Τυφλός (313-398) 4/4

- Ο Θεός αιώνια δημιουργός, τα δημιουργήματα κατά την εσωτερική φύση τους αιώνια.
- Προϋπαρξη ψυχών, αποκατάσταση (;).
- 553: καταδίκη 5^η Οικουμενική Σύνοδος.
- 5 πνευματικές αισθήσεις, θείος έρωτας, τραύματα αγάπης.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ